

Saija Leikola
Proviisori, FaT
Lohjan 1. Apteekki

Johanna Salimäki
Asiantuntijaproviisori, FaL
Suomen Apteekkariliitto

Sirpa Peura
Apteekkari
Malmin Apteekki

Apteekit tavoittavat ja tukevat

Apteekit tukevat järkevää lääkehoitoa lääkeneuvonnan ja farmaseuttisten erityispalveluiden avulla. Koneellisen annosjakelun ohella lääkityksen tarkistus- ja arviointipalvelut ovat yleistymässä. Kehitettävää on kuitenkin vielä erityisesti tiedonkulussa ja yhteistyössä apteekin ja muun terveydenhuollon välillä.

Apteekkien mahdollisuudet järkevän lääkehoidon tukemiseen ovat erinomaiset. Kontaktipinta lääkkeiden käyttäjiin on laaja, sillä pelkästään reseptejä toimitetaan joka vuosi yli 50 miljoonaa. Apteekkeja on maankattavasti myös syrjäisemmillä seuduilla, ja niiden palvelut ovat tasalaatuisia.

Viime vuosina apteekeissa on kehitetty uusia palvelumuotoja, joiden tavoitteena on kartoittaa mahdollisia ongelmia lääkehoidossa ja varmistaa hoidon onnistuminen. Joskus ongelmien ratkaiseminen edellyttää hoitavan lääkärin tavoittamista, mutta toistaiseksi vain harvoilla paikkakunnilla on toimivat käytännöt yhteistyölle.

Neuvonta tukee järkevää lääkehoitoa

Lääkepolitiikka 2020 -asiakirjan mukaan lääkkeen käyttäjää tuetaan ottamaan vastuuta sairautensa hoidosta. Apteekkien keskeisin tehtävä järkevän lääkehoidon tukemisessa liittyy juuri tähän. Reseptilääkeasiakkaan neuvonnalla pyritään siihen, että

lääkehoito toteutuu tarkoituksenmukaisesti, johtaa tavoiteltuun hoitotulokseen ja on turvallista. Itsehoito-lääkeasiakkaille apteekki on usein ainoa kosketus terveydenhuollon asiantuntijaan. Järkeviin lääkevalintoihin opastamisen ja oikeaan käyttöön tähtäävän neuvonnan lisäksi pyritään ehkäisemään tarpeetonta lääkekäyttöä ja kertomaan myös lääkkeettömistä hoidoista.

Taloudellisen lääkehoidon edistäminen on apteekkityön arkipäivää. Apteekkeilla on lakisääteinen velvollisuus sekä itsehoito- että reseptilääkkeiden kohdalla viitehintajärjestelmä ja apteekkien tekemät lääkevaihdot tuovat merkittäviä säästöjä sekä kuluttajille että sairausvakuutusjärjestelmälle.

Lääkemääräysten voimassaoloajan piteneminen vaatisi muitakin uudistuksia

Vuoden 2016 alusta apteekeilla on lääkekustannusten säästämiseksi velvoite kertoa aina reseptilääkkeen toimittamisen yhteydessä asiakkaalle halvin vaihtokelpoinen valmiste. On

kuitenkin toivottavaa, että hintaneuvontaa annetaan muun lääkehoidon kannalta oleellisen neuvonnan ohessa eikä siitä tule tilanteen pääasiaa.

Ajoittain yksinomaan reseptien kautta välittyvät tiedot eivät mahdollista apteekeissa parasta mahdollista neuvontaa, joka tukisi lääkehoidon onnistumista. Lääkkeitä hakevilla asiakkailla tai omaisilla ei välttämättä ole käsitystä esimerkiksi siitä, kuinka pitkään hoitoa tulee jatkaa tai miten sitä seurataan. Myös kattavampi tieto hoitotavoitteista mahdollistaisi sen, että hoitoon sitoutumista voitaisiin tukea apteekeissa nykyistä yksilöllisemmin. Jos apteekissa olisi saatavilla esimerkiksi lääkärin kirjaama lisätieto diabeteksen tai verenpaineen hoitotavoitteista ja -tasapainosta, lääkkeitä hakevan asiakkaan kanssa voitaisiin kohdennetummin keskustella esimerkiksi säännöllisen lääkkeenoton, kotiseurannan ja elintapojen merkityksestä.

Apteekkien rooli lääkehoitojen onnistumisen seurannassa ja mahdollisten ongelmien havaitsemisessa korostuu entisestään vuoden 2017 alus-

©iStock/lightkitegiri

ta, jolloin lääkemääräysten voimassaoloaika pitenee kahteen vuoteen. Apteekeilla ei tällä hetkellä ole sähköistä mahdollisuutta viestiä lääkärille potilaan lääkehoitoon liittyvistä havainnoista, esimerkiksi lääkehaitoista, huonosta hoitotasapainosta tai muista ongelmatilanteista. Apteekkeilla voisi olla vielä suurempi rooli lääkehoitojen tehon ja turvallisuuden seurannassa, jos tietojärjestelmät tukisivat tehtävää nykyistä paremmin ja mahdollistaisivat sujuvan yhteistyön lääkäreiden kanssa. Akuutin viestinvälityksen lisäksi olisi järkevää mahdollistaa toimintamalli, jossa lääkäri voisi sähköisesti pyytää apteekkia seuraamaan ja välittämään tietoa esimerkiksi tietystä lääkehaitasta tai hoitotuloksesta aina, kun reseptiä toimitetaan.

Apteekin uusilla palveluilla ja yhteistyöllä edistetään järkevää lääkehoitoa

Lukuissa tutkimuksissa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin on havaittu iäkkäiden lääkkeiden käyttöön liittyviä riskejä ja ongelmia, joita on mahdollista ehkäistä esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön avulla. Järkevän lääkehoidon tukemiseksi etenkin tälle ikäryhmälle on kehitetty uusia palveluita, joiden käyttö yleisty.

Koneellisen annosjakelun ja siihen keskeisesti liittyvän lääkityksen tar-

Apteekeilla ei tällä hetkellä ole sähköistä mahdollisuutta viestiä lääkärille potilaan lääkehoitoon liittyvistä havainnoista.

kistuksen avulla saadaan karsittua tarpeettomia ja päällekkäisiä lääkityksiä sekä varmistettua lääkkeiden yhteensopivuus. Annosjakelussa käytetään aina edullisia lääkevaihtoehtoja, ja lääkitysmuutosten yhteydessä lääkehävikki jää pieneksi. Lisäksi hoitajien lääkejakeluun ja reseptien uusimiseen käyttämää aikaa säästyy muihin tehtäviin. Lääkityksen tarkistusta tehdään myös erillisenä palveluna, johon lääkitysriskien arvioinnin lisäksi sisältyy neuvontakeskustelu esimerkiksi lääkkeiden oikeista käytötavoista.

Läkehoidon kokonaisarvioinnissa arvioidaan potilastietojen perusteella läkehoidon tarkoituksenmukaisuutta, turvallisuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta. Palvelu toteutetaan yhteistyössä potilasta hoitavan lääkärin kanssa, ja siinä hyödynnetään muun muassa tietoa potilaan diagnooseista ja laboratoriokoetuloksista. Tutkimusten mukaan palvelu on tuonut merkittäviä parannuksia poti-

laiden lääkehoitoon. Esimerkiksi tarpeettomien ja iäkkäille riskialttiiden lääkkeiden käyttö on vähentynyt.

Terveystieteiden ammattilaisten välistä kommunikaatiota tulisi helpottaa

Lääkeneuvonta on apteekkien peruspalvelu. Uudet palvelut edistävät järkevää lääkehoitoa kokonaisvaltaisemmin ja vahvistavat apteekkien ja muun terveydenhuollon välistä yhteistyötä. Etenkin läkehoidon kokonaisarviointien käytännön toteutusta kuitenkin hankaloittaa se, ettei apteekkeilla ole edes potilaan ja lääkärin niin halutessa mahdollisuutta saada tarvittavia potilastietoja tietojärjestelmän kautta. Lääkärin ja apteekin välillä ei myöskään ole mahdollisuutta sähköiseen viestimiseen.

Sujuva tiedonkulku parantaisi lääkitysturvallisuutta ja hyödyttäisi asiakkaita myös arkipäivän ongelmatilanteissa. Tarvitaan uusia työkaluja yhteydenpitoon ja tietojen vaihtoon apteekkien ja hoitavien lääkäreiden välille. Potilasturvallisuuden varmistamiseksi apteekkien tietojärjestelmiä tulisi myös kehittää siten, että niillä on rajapinnat kansallisiin terveydenhuollon järjestelmiin. ●

KIRJALLISUUTTA

- Ammattiapteekkistrategia 2012–2020. Suomen Apteekkariliitto 2011.
- Leikola S. Mitä läkehoidon kokonaisarviointien vaikutavuudesta tiedetään. *Sic!* 2012; 2(3): 32–5.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Lääkepolitiikka 2020. Kohti tehokasta, turvallista, tarkoituksenmukaista ja taloudellista lääkkeiden käyttöä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:2. Helsinki: STM 2011.

